

Relationships between Practicum Management Activities, Professional Practicum Content, and Learning Outcomes of Graduate Diploma Students in Educational Administration

Kla Thongkhao ¹ and Pongpinyo Mankosol ^{2*}

^{1, 2} College of Education, Dhurakij Pundit University.

* Corresponding author. E-mail: Pongpinyo.man@dpu.ac.th

ABSTRACT

This study aimed to examine the relationship between practicum management activities and professional practicum content and students' learning outcomes in the Educational Administration Practicum course, Graduate Diploma Program in Educational Administration, College of Education, Dhurakij Pundit University. The sample consisted of 41 students for quantitative analysis, and 45 administrator mentors and 3 supervising instructors for qualitative data, selected using purposive sampling. Data were collected through questionnaires and interviews. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, namely Pearson's correlation coefficient (Pearson's r) and multiple regression analysis. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that students engaged in practicum management activities at the highest level and demonstrated a very good level of practice in the content of the professional practicum in educational administration. Practicum management activities and the content of the professional practicum were positively correlated at a high level with students' learning outcomes, at a statistically significant level ($p < .01$), and together were able to predict 61.30% of the variance in students' learning outcomes. Professional practicum content ($\beta=0.604$) showed a stronger relative predictive contribution than practicum management activities ($\beta=0.262$). In addition, the qualitative analysis indicated that students benefited from the practicum by developing educational administration skills and competencies in a concrete manner, and their performance was acknowledged by administrator mentors and supervising instructors in accordance with the objectives of the curriculum and the course.

Keywords: Practicum Management Activities, Educational Administration Professional Practicum, Learning Outcomes; Graduate Diploma Program, Educational Administration.

ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหาร การศึกษากับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา

กล้า ทองขาว¹ และ พงษ์ภิญโญ แมนโกศล^{2*}

^{1, 2} วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Corresponding author. E-mail: pongpinyno.man@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและหาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษากับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ตัวอย่างได้แก่นักศึกษาจำนวน 41 คน ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และผู้บริหารพี่เลี้ยง 45 คน และอาจารย์นิเทศก์ 3 คน ใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's r) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการปฏิบัติตามสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษายู่ในระดับดีมาก กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ร้อยละ 61.30 โดยสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามี $(\beta=0.604)$ มีอำนาจพยากรณ์สัมพัทธ์สูงกว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ $(\beta=0.262)$ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพสะท้อนว่านักศึกษาได้รับประโยชน์จากการฝึกปฏิบัติ สามารถพัฒนาทักษะและสมรรถนะด้านการบริหารการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และได้รับการยอมรับจากผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ตามเป้าหมายของหลักสูตรและรายวิชา

คำสำคัญ: กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ, สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ, บริหารการศึกษา, ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา, หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ได้ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยมุ่งให้ประเทศสมาชิกบูรณาการแนวคิดดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาในทุกระดับ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างสังคมที่ยั่งยืน (UNESCO, 2023)

ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกของ UNESCO ได้นำกรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมาบูรณาการไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งอนาคต สามารถคิดเชิงระบบ คิดเชิงสร้างสรรค์ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ทั้งนี้ การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาในฐานะกลไกสำคัญในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติจริง ผู้บริหารการศึกษา

จึงต้องมีสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเชิงระบบ การตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงอย่างเป็นระบบ

ในระดับอุดมศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (พ.ศ. 2566) ซึ่งพัฒนาขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในกลุ่มอาเซียน (AUN-QA) และแนวคิด Outcome-Based Education (OBE) มุ่งพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติอย่างเป็นระบบ หลักสูตรมีระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน โครงสร้างรวม 33 หน่วยกิต และเน้นการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา

กล่าวโดยเฉพาะในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาเป็นรายวิชาหลักที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารการศึกษาผ่านการฝึกปฏิบัติจริงในภาคสนาม การฝึกปฏิบัติวิชาชีพกำหนดระยะเวลา 96 ชั่วโมง แบ่งเป็นการฝึกในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาแห่งละ 48 ชั่วโมง โดยเป็นหน่วยงานที่มีใช้สถานที่ปฏิบัติงานประจำของนักศึกษา หลักสูตรกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร (PLO) ระดับรายวิชา (CLO) และผลลัพธ์ตามกรอบมาตรฐานอุดมศึกษา (TQF) อย่างชัดเจน การฝึกปฏิบัติดำเนินการตามกระบวนการที่เป็นระบบ โดยมีผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้และการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารการศึกษา

ด้วยเหตุที่รายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา (EA722) เป็นรายวิชาที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารการศึกษาของผู้เรียนตามเป้าหมายของหลักสูตร คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินการกิจกรรมการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษานักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับใด และการปฏิบัติดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนดหรือไม่อย่างไร เนื่องจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Outcome-Based Education สามารถส่งเสริมสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ (Li & Rohayati, 2024)

อย่างไรก็ตาม Daresh (1990) ชี้ให้เห็นว่า แม้การฝึกปฏิบัติวิชาชีพจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเตรียมผู้บริหารการศึกษา แต่ยังมีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ศึกษาผลลัพธ์ของการฝึกปฏิบัติค่อนข้างจำกัด กล่าวคืองานวิจัยในส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา การกำหนดองค์ประกอบของการฝึกและการประเมินความเหมาะสมหรือประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น (Supising et al., 2020; บรรจง เจริญสุข, 2565) มากกว่าการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอำนาจพยากรณ์ขององค์ประกอบการฝึกปฏิบัติต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนภายใต้กรอบ OBE และ แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสอดคล้องเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Alignment) ดังนั้น จึงผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้หรือไม่ และในระดับใด โดยเฉพาะในบริบทของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ซึ่งผู้เรียนมีภูมิหลังประสบการณ์วิชาชีพและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังไม่ปรากฏการศึกษาที่ประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในลักษณะเชิงระบบที่เชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบของหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพอย่างชัดเจน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาผลการดำเนินการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาในรุ่นที่หนึ่งของหลักสูตร เพื่อให้ทราบระดับการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการจัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตรและมาตรฐานของคุรุสภาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

4. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายหรือการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา จากการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) โดยใช้รูปแบบ explanatory sequential design โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความสามารถในการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์และอำนาจในการพยากรณ์ของตัวแปร จากนั้นจึงเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและขยายความผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยประกอบด้วย นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 49 คน ผู้บริหารพี่เลี้ยง 54 คน และอาจารย์นิเทศก์ 5 คน รวมทั้งสิ้น 108 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาจำนวน 41 คน ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และผู้บริหารพี่เลี้ยง 45 คน และอาจารย์นิเทศก์ 3 คน ใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพโดยตรง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับนักศึกษา ใช้เก็บข้อมูลจากนักศึกษา ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยมีคำถามปลายเปิดในตอนท้าย และแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างสำหรับผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติและผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา

2.2 แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าเฉลี่ย IOC เท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 32 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาเก่าในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา ที่เคยผ่านการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามาแล้ว พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับสูง (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา จะสามารถร่วมกันทำนาย หรือพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Forms สำหรับนักศึกษา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับผู้บริหารพี่เลี้ยงผ่านระบบการประชุมออนไลน์ และสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์แบบเผชิญหน้า โดยมีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient Analysis = r) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

(Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิดและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เกณฑ์การแปลค่าคะแนน ใช้เกณฑ์การแปลค่าความหมายของผลการวิเคราะห์ ดังนี้

(1) เกณฑ์การแปลค่าของค่าเฉลี่ยมีดังนี้ 4.51- 5.00 = มากที่สุด/ดีมาก, 3.51 - 4.50 = มาก/ดี, 2.51 - 3.50 = ปานกลาง, 1.51 - 2.50 = พอใช้/ น้อย, 0.51- 1.50 = น้อยที่สุด/ยังต้องปรับปรุง

(2) เกณฑ์การแปลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r มีดังนี้ 0.91 - 1.00 มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก, 0.71 - 0.90 มีความสัมพันธ์ระดับสูง, 0.31 - 0.70 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง, 0.01 - 0.30 มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ, 0.00 ไม่มีความสัมพันธ์กัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE) ของ Spady (1994) ซึ่งมุ่งเน้นการออกแบบหลักสูตรโดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นจุดตั้งต้น และแนวคิด Constructive Alignment ซึ่ง Biggs and Tang (2011) อธิบายว่าการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การฝึกปฏิบัติวิชาชีพยังสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การสะท้อนคิด และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพและบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรอิสระจากแนวคิด OBE แนวคิด Constructive Alignment แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเอกสารหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (วิทยาลัยครูศาสตร์, 2566ก; ข; ค) โดยกำหนดให้กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา เป็นตัวแปรอิสระที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ โดยกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติครอบคลุมกระบวนการวางแผน การดำเนินการ การกำกับติดตาม และการประเมินผลการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยกำหนดทิศทางและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ขณะที่สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาเป็นเนื้อหาและภารกิจสำคัญที่สะท้อนบทบาทหน้าที่จริงของผู้บริหารการศึกษา อันเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ฝึกการตัดสินใจ และพัฒนาทักษะการบริหารจัดการในบริบทที่ซับซ้อน

ตัวแปรตามในการวิจัยนี้ คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร (Program Learning Outcomes: PLO) ซึ่งเป็นผลลัพธ์เชิงสมรรถนะที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพ โดยครอบคลุมทั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร ระดับรายวิชา และตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงคาดว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ กล่าวคือ การจัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ ควบคู่กับการกำหนดสาระการฝึกที่สอดคล้องกับภารกิจจริงของวิชาชีพ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึก สามารถพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพ และบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดได้ในระดับสูง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ ของนักศึกษาพบว่า ภาพรวมนักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.46) และเมื่อพิจารณาตามรายกิจกรรมพบว่า กิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการร่วมงานกับผู้บริหารที่เลี้ยงและการเรียนรู้จากประสบการณ์การฝึก ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.40 เท่ากัน) รองลงมาคือ กิจกรรมการปฐมนิเทศ ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.57) โดยมีกิจกรรมการศึกษาและใช้คู่มือ ($\bar{X} =$

4.39, S.D. = 0.77 ระดับมาก) กิจกรรมการจัดทำแผนการฝึก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.78 ระดับมาก) และกิจกรรมการเลือกสถานที่ฝึก ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.60 มากที่สุด) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุดและรองลงมาตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติตามระดับการปฏิบัติของนักศึกษา (n= 41)

กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X_1) (Practicum Management Activities)	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1. การปฐมนิเทศการฝึก	4.68	0.57	มากที่สุด/ดีมาก	(3)
2. การศึกษา/ใช้คู่มือ	4.39	0.77	มาก/ดี	(10)
3. การจัดทำแผนการฝึก	4.46	0.78	มาก/ดี	(9)
4. การเลือกสถานที่ฝึก	4.51	0.60	มากที่สุด/ดีมาก	(8)
5. การดำเนินการฝึก	4.56	0.63	มากที่สุด/ดีมาก	(7)
6. การร่วมงานกับผู้บริหารพี่เลี้ยง	4.80	0.40	มากที่สุด/ดีมาก	(1)
7. การร่วมงานกับอาจารย์นิเทศก์	4.66	0.53	มากที่สุด/ดีมาก	(4)
8. การเรียนรู้จากประสบการณ์การฝึก	4.80	0.40	มากที่สุด/ดีมาก	(1)
9. การจัดทำรายงานการฝึก	4.66	0.57	มากที่สุด/ดีมาก	(4)
10. การนำเสนอผลการฝึกในการประชุมสัมมนา	4.66	0.62	มากที่สุด/ดีมาก	(4)
รวมผลลัพธ์การเรียนรู้ (TX)	4.62	0.46	มากที่สุด/ดีมาก	

ผลการปฏิบัติเกี่ยวกับสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา พบว่า ภาพรวม นักศึกษามีการปฏิบัติตามสาระวิชาชีพบริหารการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดหรือดีมาก ($\bar{X}$ = 4.71, S.D.= 0.36) และเมื่อพิจารณาตามรายละเอียดพบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดหรือดีมากทุกสาระ โดยสาระที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การนำเสนอผลการปฏิบัติและการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ($\bar{X}$ = 4.83, S.D.= 0.38 เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.80, S.D.= 0.40 โดยสาระด้านงบประมาณการเงินและพัสดุมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด แต่เฉลี่ยของคะแนนยังอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดหรือดีมาก ($\bar{X}$ = 4.54, S.D.= 0.71) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา ตามระดับการปฏิบัติของนักศึกษา (n= 41)

สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X_2) (Professional Issues Practicum Activities)	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1. การบริหารนโยบาย แผนและกลยุทธ์การศึกษา	4.71	0.46	มากที่สุด	(5)
2. การประกันคุณภาพการศึกษา	4.66	0.53	มากที่สุด	(8)
3. การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และวัดผล	4.68	0.47	มากที่สุด	(7)
4. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา	4.80	0.40	มากที่สุด	(3)
5. การบริหารงบประมาณการเงินและพัสดุ	4.54	0.71	มากที่สุด	(10)
6. การบริหารงานวิจัยและบริการวิชาการ	4.59	0.67	มากที่สุด	(9)
7. การสนับสนุนการจัดหลักสูตร และงานวิชาการ	4.71	0.51	มากที่สุด	(5)
8. การประมวลผลการฝึกปฏิบัติ	4.76	0.43	มากที่สุด	(4)
9. การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติ	4.83	0.38	มากที่สุด	(1)

สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X ₂) (Professional Issues Practicum Activities)	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
10. การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	4.83	0.38	มากที่สุด	(1)
รวมผลลัพธ์การเรียนรู้ (TX ₂)	4.71	0.38	มากที่สุด	

2. **วัตถุประสงค์ที่ 2** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่านักศึกษามีผลลัพธ์การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ บริหารการศึกษาในภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ ระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาตามลักษณะของผลลัพธ์การเรียนรู้ 3 ลักษณะพบว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมากเป็นอันดับ 1 ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาซึ่งเป็นอันดับ 2 อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.37) และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็นอันดับ 3 ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.40) ตามลำดับ โดยสรุปผลลัพธ์การเรียนรู้ในภาพรวมและจำแนก 3 ลักษณะอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในภาพรวมและในแต่ละระดับ (n = 41)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Y)	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1. ระดับหลักสูตร (PLO) (Y1)	4.78	0.37	ดีมาก	(1)
2. ระดับรายวิชา (CLO) (Y2)	4.76	0.37	ดีมาก	(2)
3. ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (CO, TQF) (Y3)	4.68	0.40	ดีมาก	(3)
รวมผลลัพธ์การเรียนรู้ (TY)	4.71	0.38	ดีมาก	

3. **วัตถุประสงค์ที่ 3** ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X₁) และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X₂) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (TY) ในภาพรวมพบว่ากิจกรรมกับสาระการฝึกปฏิบัติ (TX) มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง ($r = 0.758$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X₁) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (TY) ในระดับปานกลาง ($r = 0.605$) ส่วนสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X₂) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับสูง (TY) ($r = 0.753$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา กับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (n= 41)

ตัวแปร (X-Y)	ระดับ หลักสูตร (Y1)	ระดับ รายวิชา (Y2)	ตามมาตรฐาน คุณวุฒิอุดมศึกษา (Y3)	ผลลัพธ์การ เรียนรู้รวม (TY)
1. กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1)	0.603**	0.512**	0.604**	0.605**
2. สาระการฝึกปฏิบัติ (X2)	0.799**	0.741**	0.705**	0.753**
ผลรวมกิจกรรมกับสาระการฝึกปฏิบัติ (TX)	0.781**	0.695**	0.734**	0.758**

4. **วัตถุประสงค์ที่ 4** ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยใช้คำสั่ง Enter พบว่าสมการถดถอยที่เกิดจากกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X₁) และสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา

(X2) เมื่อรวมกันแล้วจะมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (TY) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 30.138$) ซึ่งสมการพยากรณ์มีลักษณะดังนี้

$$\hat{Y} = a + b_2X_2 + b_1X_1 \text{ หรือ}$$

แทนค่าเป็น $\hat{Y} = 22.733 + 1.417X_2 + 0.511X_1 \dots\dots\dots (1)$

โดยสมการพยากรณ์นี้สามารถทำนาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ได้ร้อยละ 61.30 ($R^2 = 0.613$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (n= 41)

ค่าคงที่/ตัวแปร	b	SE _b	β	t	P-Value
ค่าคงที่	22.733	11.672		1.948	0.590
กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1)	0.511	0.238	0.262	2.145	0.038*
สาระการฝึกปฏิบัติ (X2)	1.417	0.287	0.604	4.935	<0.001*

SE_{st} = 5.7248 $r = 0.783$; $R^2 = 0.613$; $F = 30.138$; P-Value = < 0.001

หมายเหตุ ใช้คำสั่ง Enter

5. วัตถุประสงค์ที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดของนักศึกษา และการสัมภาษณ์ผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ สามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ สาระการฝึกปฏิบัติ วิชาชีพ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดังนี้

1) ด้านกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติมีความจำเป็นและมีความเหมาะสมกับบริบทการทำงานจริง กิจกรรมมีการออกแบบอย่างเป็นระบบและมีความยืดหยุ่น ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจขั้นตอนการฝึก เป้าหมายของการฝึก และบทบาทหน้าที่ของตนเองในระหว่างการฝึกปฏิบัติได้ชัดเจน นอกจากนี้กิจกรรมดังกล่าวยังเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนประสบการณ์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม นักศึกษาบางส่วนเสนอแนะว่าควรเพิ่มความชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการประสานงานกับหน่วยฝึกก่อนการออกฝึก เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึก ผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการทำงานจริง กิจกรรมมีการออกแบบอย่างเป็นระบบและช่วยให้นักศึกษาเข้าใจขั้นตอน เป้าหมาย และบทบาทของตนเองในการฝึกปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาความชัดเจนของกระบวนการประสานงานกับหน่วยฝึก และการเตรียมความพร้อมก่อนการออกฝึกให้มากยิ่งขึ้น

2) ด้านสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา นักศึกษามีความเห็นว่าสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีความเข้มข้นและสอดคล้องกับภารกิจจริงของสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา การฝึกปฏิบัติช่วยให้นักศึกษาได้เผชิญสถานการณ์จริงและเข้าใจระบบการบริหารการศึกษาในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการฝึกตามสาระที่หลักสูตรกำหนดแล้ว นักศึกษายังได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวางตัว บุคลิกภาพ มารยาททางสังคม การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้บริหารการศึกษา สาระการฝึกดังกล่าวช่วยเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำและความพร้อมในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์เห็นว่าสาระการฝึกปฏิบัติมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับภารกิจจริงของสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และสามารถพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา นักศึกษาประเมินว่าการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีส่วนช่วยพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้งในระดับหลักสูตร ระดับรายวิชา และตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา โดยนักศึกษามีความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวิชาชีพได้ดีขึ้น เข้าใจ

โครงสร้างและบทบาทของการบริหารการศึกษาในระดับต่าง ๆ อย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน นักศึกษาบางส่วนเสนอแนะว่าควรมีการเสริมทักษะด้านการสื่อสารเชิงบริหาร การนำเสนอในที่ประชุม การวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงระบบ รวมถึงความรู้ด้านการเงินและพัสดุเพิ่มเติม ผู้บริหารที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์เห็นว่า การฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีส่วนสำคัญในการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยนักศึกษามีความสามารถในการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และความเข้าใจในระบบการบริหาร การศึกษามากขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรเสริมทักษะด้านการสื่อสารเชิงบริหาร การนำเสนอในที่ประชุม และการวิเคราะห์เชิงระบบเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่านักศึกษามีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีวินัย และมีความรับผิดชอบสูงในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ นักศึกษาสามารถสะท้อนจุดเด่น ปัญหา และอุปสรรคของงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งเสนอแนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนางานให้แก่หน่วยงานได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาการเตรียมความพร้อมก่อนการออกฝึก โดยเฉพาะการจัดทำแผนกิจกรรมการฝึกและการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศในลักษณะออนไลน์ รวมถึงการปรับปรุงคู่มือและรูปแบบการนำเสนอผลการฝึกให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับนักศึกษาในรุ่นต่อไป

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติในระดับมากที่สุด ทั้งในภาพรวมและทุกกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมการจัดทำแผนการฝึกซึ่งอยู่ในระดับมากเท่านั้น แสดงให้เห็นความมุ่งมั่นตั้งใจและความเอาใจใส่ในการทำกิจกรรมตามกระบวนการฝึกปฏิบัติวิชาชีพของนักศึกษาทุกชั้นตอน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะทีมงานที่รับผิดชอบรายวิชา ผู้บริหารที่เลี้ยงในสถานศึกษาและในหน่วยงานทางการศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ให้ความสำคัญในการทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษาจริง จึงเริ่มจากการปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนฝึกและกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่เลี้ยง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในระดับมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามคู่มือและแผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติที่หลักสูตรกำหนด (วิทยาลัยครูศาสตร์, 2566ก) ส่วนกิจกรรมการจัดทำแผนการฝึกซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ในระดับมากและต่ำกว่ากิจกรรมด้านอื่น ๆ อาจจะเป็นเพราะการจัดทำแผนการฝึกกระทำผ่านระบบออนไลน์ อาจทำให้มีจุดอ่อนเพราะการทำแผนกิจกรรมในการฝึกปฏิบัติงาน 5-6 สาระ มีรายละเอียดมากและค่อนข้างยาก จึงเป็นเหตุให้ผลการวิจัยสะท้อนผลในลักษณะดังกล่าว ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ซึ่งเสนอว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริงภายใต้บริบทการทำงานจริง และมีการสะท้อนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นอย่างเป็นระบบ (Kolb, 1984) ประกอบกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงบริบทหรือการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง (Situated Learning) ที่เน้นบทบาทของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ในชุมชนการปฏิบัติในการเฝ้าอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Lave & Wenger, 1991) ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของผู้บริหารที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ในกระบวนการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครั้งนี้ ส่วนผลการวิจัยเกี่ยวกับสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดหรือดีมากทั้งในภาพรวมและในรายละเอียด แสดงให้เห็นว่าการระบุประเด็นสาระให้นักศึกษาฝึกตามขอบข่ายของภารกิจการบริหารการศึกษาของแหล่งฝึกในกระบวนการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาจากแบบสอบถามปลายเปิดที่ว่าสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีความเข้มข้นสูงมาก ได้เห็นประสบการณ์จริง จนทำให้เข้าใจระบบการบริหารการศึกษาและเกิดสมรรถนะจริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า ทีมงานผู้รับผิดชอบรายวิชา ได้กำหนดแผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ ได้สอดคล้องกับรายละเอียดของรายวิชาที่กำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชาตามผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรได้เหมาะสม ดังจะเห็นได้ว่านักศึกษารุ่นนี้ สะท้อนความมีผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรอยู่ในอันดับ 1 มีผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาและผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาอยู่ในอันดับ 2 และ 3 ตามลำดับ โดยสาเหตุที่ทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำกว่าระดับรายวิชาและระดับหลักสูตร อาจจะเป็นเพราะว่ารายวิชาฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาเป็นรายวิชาที่มุ่งฝึกทักษะและสมรรถนะขั้นสูงของผู้บริหารการศึกษา ซึ่งไม่เน้นด้านความรู้ตามหลักวิชาและทฤษฎี แต่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะและทักษะภาวะผู้นำ การสะท้อนคุณธรรมในกระบวนการตัดสินใจ เน้นทักษะการสื่อสารและการพัฒนาปรับปรุงตนเองของนักศึกษาเป็นสำคัญ (วิทยาลัยครูศาสตร์, 2566ก) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ว่า นักศึกษามี

ความกล้าในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่ทำการฝึกในมุมมองที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยฝึก ทำให้เห็นทักษะในการเป็นผู้นำและทักษะในการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา ผลการวิจัยที่พบว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรและระดับรายวิชามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผลลัพธ์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา สามารถอธิบายได้ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ (Outcome-Based Education: OBE) ซึ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะเชิงปฏิบัติและคุณลักษณะของผู้เรียนมากกว่าการวัดผลด้านความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว (Spady, 1994) โดยเฉพาะในรายวิชาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพชั้นสูง เช่น ภาวะผู้นำ การตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการสื่อสารเชิงบริหาร ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษาเชิงสมรรถนะ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 และ วัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันอธิบายหรือพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ร้อยละ 61.30 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ในระดับค่อนข้างสูง อาจอธิบายได้ว่าการจัดการฝึกปฏิบัติวิชาชีพตามที่หลักสูตรกำหนดมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา (X2) มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาสูงกว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ (X1) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า แม้ว่าการจัดการบริหารการฝึกปฏิบัติ เช่น การปฐมนิเทศ การวางแผน การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การฝึกปฏิบัติดำเนินไปอย่างเป็นระบบ แต่กิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นกระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ ขณะที่สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพเป็นประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริงภายใต้ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และภาวะผู้นำ ส่งผลให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพผ่านสถานการณ์จริง จึงมีอิทธิพลต่อการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้มากกว่า ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Experiential Learning Theory ของ Kolb (1984) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและมีโอกาสสะท้อนผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด Situated Learning ของ Lave และ Wenger (1991) ซึ่งเสนอว่าการพัฒนาความรู้และสมรรถนะเกิดจากการมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการปฏิบัติ (community of practice) ผ่านการปฏิบัติงานจริงมากกว่าการเรียนรู้จากกระบวนการเตรียมความพร้อมเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการ Constructive Alignment ของ Biggs และ Tang (2011) ที่เน้นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรจะส่งผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของผู้เรียนได้มากกว่ากิจกรรมที่มีลักษณะเป็นเพียงกลไกสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Daresh (1990) ที่กล่าวว่า การฝึกปฏิบัติวิชาชีพเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการบริหารผ่านประสบการณ์ตรง และสอดคล้องกับ Supising et al. (2020) และ บรรจง เจริญสุข (2565) ซึ่งพบว่าการออกแบบระบบและรูปแบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพที่มีองค์ประกอบและกระบวนการดำเนินงานที่เหมาะสม ช่วยส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา แม้ว่าการวิจัยดังกล่าวจะมุ่งพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบเป็นหลัก แต่ผลการศึกษาครั้งนี้ได้ขยายองค์ความรู้ โดยแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์เพิ่มเติมว่า กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิด Constructive Alignment ของ Biggs และ Tang (2011) ที่อธิบายว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์ตามที่หลักสูตรกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทของการวิจัยครั้งนี้ การที่กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติสามารถร่วมกันอธิบายผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ในระดับสูง จึงสะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบการฝึกปฏิบัติที่เชื่อมโยงภารกิจจริงของผู้บริหารการศึกษากับผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 5 ซึ่งมุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา สามารถอภิปรายได้ดังนี้ ในส่วนของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาบางส่วนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านการวิเคราะห์และการสังเคราะห์รูปแบบหรือโมเดลทางการบริหาร รวมถึงทักษะการสื่อสารเชิงบริหาร โดยเฉพาะการนำเสนอในที่ประชุมและการแสดงความคิดเห็นอย่างมีน้ำหนัก นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอว่า

ควรเสริมความรู้ด้านการเงินและพัสดุให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานจริง ข้อเสนอแนะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้เชิงสะท้อนคิด (reflective practice) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ โดยช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง วิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา และต่อยอดประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงไปสู่การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการตัดสินใจเชิงวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม (Mann et al., 2009) ขณะเดียวกัน นักศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้คุณค่าและประโยชน์ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ โดยมองว่าการฝึกปฏิบัติไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำองค์ความรู้จากประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงานทางการศึกษาได้ ในส่วนของผู้บริหารพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักศึกษามีความมุ่งมั่น มีวินัย และมีความรับผิดชอบในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ สามารถพัฒนาทักษะและประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลยังเห็นว่าการวางแผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ในช่วงปฐมนิเทศก่อนการฝึก เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยกำหนดทิศทางการเรียนรู้และเอื้อให้การดำเนินการฝึกเป็นไปอย่างมีระบบ (กล้า ทองขาว, 2561) อีกทั้ง คู่มือการฝึกปฏิบัติวิชาชีพที่หลักสูตรจัดทำขึ้น (วิทยาลัยครูศาสตร์, 2566ข) ยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยฝึก โดยช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจแนวทางและกระบวนการฝึกได้อย่างชัดเจน และเอื้อต่อการกำกับติดตามนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (วิทยาลัยครูศาสตร์, 2566ค) สะท้อนให้เห็นว่าความคิดเห็นของทั้งนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ มีความสอดคล้องกันในประเด็นที่ว่า การฝึกปฏิบัติวิชาชีพเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงและการสะท้อนประสบการณ์อย่างเป็นระบบ (Kolb, 1984) รวมถึงแนวคิดชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Community of Practice) ที่เน้นบทบาทของการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในบริบทการทำงานจริงและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีประสบการณ์ (Lave & Wenger, 1991) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ (OBE) ซึ่งมุ่งเน้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม (Spady, 1994) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสอดคล้องเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Alignment) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์ภาคปฏิบัติที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Biggs & Tang, 2011) ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะจากทั้งสามกลุ่มสะท้อนถึงความสำคัญของการออกแบบกระบวนการฝึกปฏิบัติที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบและแนวทางการจัดการฝึกปฏิบัติวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย Darling-Hammond (2006) ที่ชี้ว่าการฝึกปฏิบัติที่มีการกำกับดูแลและมีโครงสร้างที่ชัดเจน จะช่วยพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพและความพร้อมในการทำงานของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ สารการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อให้การนำเสนอผลการวิจัยมีความเป็นระบบ ชัดเจน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงสรุปผลการวิจัยโดยเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสารการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการมีส่วนร่วมกับผู้บริหารพี่เลี้ยง รวมถึงกิจกรรมการปฐมนิเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่การจัดทำแผนการฝึกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้ยังอยู่ในระดับมาก ผลดังกล่าวสะท้อนว่า กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงและการปฏิบัติงานร่วมกับผู้มีประสบการณ์ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากิจกรรมเชิงเอกสารหรือการวางแผนล่วงหน้า ในส่วนของสารการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา พบว่านักศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการ

นำเสนอผลการปฏิบัติและการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าสาระการฝึกที่เน้นการสังเคราะห์ การสะท้อนผล และการสื่อสารผลการปฏิบัติ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแยกตามระดับของผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ผลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การออกแบบรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา มีความสอดคล้องเชิงระบบกับผลลัพธ์การเรียนรู้ ระดับหลักสูตร และสามารถแปลงนโยบายหรือความคาดหวังเชิงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติ วิชาชีพบริหารการศึกษา กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึก ปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย สาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์ในระดับสูง ขณะที่กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติมีความสัมพันธ์ใน ระดับปานกลาง ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าเนื้อหาสาระและประสบการณ์การปฏิบัติจริง เป็นกลไกหลักที่ส่งผลต่อการเกิดผลลัพธ์ การเรียนรู้ ขณะที่กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนเชิงระบบ ซึ่งช่วยเอื้อให้การเรียนรู้จากสาระการ ฝึกเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายหรือการพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา จากการ ปฏิบัติกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาได้ร้อยละ 61.30 ($R^2 = .613$) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงสำหรับการวิจัยทางการศึกษา สมการ พยากรณ์ที่ได้สะท้อนให้เห็นว่าสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษามีอำนาจพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้สูงกว่ากิจ กรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติ อาจอธิบายได้ว่าสาระการฝึกเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติภารกิจทางการบริหาร โดยตรง จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพในสถานการณ์จริง ขณะที่กิจ กรรมการบริหารการฝึกมีบทบาทเป็นกลไกสนับสนุนและกำกับกระบวนการฝึกเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติ วิชาชีพบริหารการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า พบว่า นักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีความเหมาะสมกับบริบทจริง ความเป็นระบบ และเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะ ของผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางวิชาชีพ โดยการฝึกปฏิบัติช่วยให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความเข้าใจในระบบการบริหารการศึกษาอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ทั้งสามกลุ่มมีข้อเสนอแนะใน ทิศทางเดียวกันว่าควรพัฒนาความชัดเจนของกระบวนการประสานงาน การเตรียมความพร้อมก่อนการฝึก รวมถึงเสริมทักษะ ด้านการสื่อสารเชิงบริหาร การนำเสนอ และการวิเคราะห์เชิงระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่ากิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติวิชาชีพและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีความสัมพันธ์ และสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ หลักสูตรควรกำหนดแนวทางการจัดการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหาร การศึกษาให้มีความเป็นระบบและสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร โดยเน้นการบูรณาการกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ และสาระวิชาชีพเข้าด้วยกันอย่างมีโครงสร้างชัดเจน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 จากผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน สถาบันผลิตและหน่วยฝึกควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ผู้บริหารพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์อย่างต่อเนื่องตลอด

กระบวนการฝึกปฏิบัติ โดยพัฒนาเป็นกลไกความร่วมมือที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกัน

1.3 จากผลการวิจัยที่สะท้อนว่าการจัดสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพมีบทบาทต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน หลักสูตรควรพัฒนาและเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะขั้นสูงที่จำเป็นต่อผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการสังเคราะห์เชิงระบบ การสื่อสารเชิงบริหาร การนำเสนอในที่ประชุม และความรู้ด้านการบริหารการเงินและพัสดุ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานจริง

1.4 จากผลการวิจัยที่พบว่าประสิทธิภาพของการบริหารการฝึกปฏิบัติส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ หลักสูตรควรปรับปรุงกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการออกฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฐมนิเทศ การจัดทำแผนการฝึก และระบบการประสานงานกับหน่วยฝึก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดปัญหาในระหว่างฝึก

1.5 จากผลการวิจัยที่ยืนยันว่าปัจจัยด้านกิจกรรมการบริหารการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสามารถร่วมกันอธิบายผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ สถาบันผลิตควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการทบทวนและพัฒนาหลักสูตร รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการออกแบบรูปแบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพสำหรับนักศึกษาในรุ่นต่อไป เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตผู้บริหารการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงติดตามผล (longitudinal study) เพื่อตรวจสอบผลกระทบของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพต่อสมรรถนะของผู้เรียนในระยะยาว โดยเฉพาะหลังจากเข้าสู่การปฏิบัติงานจริงในตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา

2.2 ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของกิจกรรมการฝึกปฏิบัติและสาระการฝึกปฏิบัติที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพสูง

2.3 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น หลักสูตรในสถาบันอื่น หรือบริบทของหน่วยงานทางการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันผลการวิจัยให้มีความทั่วไป (generalizability) มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กล้า ทองขาว. (2561). ระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสายสามัญและสายอาชีพ. *วารสารวิทยาลัยครูศาสตร์ (CES Journal)*, 4(7), 47-72.
- บรรจง เจริญสุข. (2565). การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. *วารสารพุทธชินราช*, 39(2), 49-66.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10, ฉบับปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566-2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). (2566). *ราชกิจจานุเบกษา*, 140(ตอนพิเศษ 51 ง), 4. สืบค้นจาก <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/06/Masterplan-66-80.pdf>
- วิทยาลัยครูศาสตร์. (2566ก). *หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิทยาลัยครูศาสตร์. (2566ข). *คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิทยาลัยครูศาสตร์. (2566ค). *แผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นจาก <https://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้นจาก <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-20232027/>
- Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university. (4th ed.)*. Berkshire: Open University Press.

- Daresh, J. C. (1990). Learning by doing: Research on the educational administration practicum. *Journal of Educational Administration*, 28(2), 34–47.
- Darling-Hammond, L. (2006). *Powerful teacher education: Lessons from exemplary programs*. San Francisco: John Wiley & Sons. <https://www.unesco.org/en/articles/education-sustainable-development-goals-learning-objectives>
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991) *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Li, M., & Rohayati, M. I. (2024). The relationship between learning outcomes and graduate competences: The chain-mediating roles of project-based learning and assessment strategies. *Sustainability*, 16(14), 6080.
- Mann, K., Gordon, J., & MacLeod, A. (2009). Reflection and reflective practice in health professions education: A systematic review. *Advances in Health Sciences Education*, 14(4), 595–621.
- Spady, W. G. (1994). *Outcome-based education: Critical issues and answers*. American Association of School Administrators.
- Supising, J., Phuvipadawat, S. ., Puthaprasert, C. ., Thammachai, P. ., & Boonchai, T. . (2020). Practicum model development for professional educational administration in digital era. *Interdisciplinary Research Review*, 15(6), 15–21.
- UNESCO. (2023). *Education for Sustainable Development Goals: Learning objectives*. Retrieved from